

АНОТАЦІЯ

Уварова А.Є. Організаційно-економічне забезпечення логістичної діяльності торговельних підприємств. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність» (07 – Управління та адміністрування). – Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Харків, 2020.

У дисертаційній роботі обґрунтовано теоретичні засади, розроблено науково-методичний інструментарій та надано практичні рекомендації щодо організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельних підприємств.

Проблематику організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства розглянуто з урахуванням розвитку економічної науки та практики господарювання. Дослідження генезису логістики як науки та інструменту підприємницької діяльності дозволило визначити основні етапи її еволюції та особливості впровадження на підприємствах за сучасних економічних умов, а саме дотримання інтеграційної концепції та клієнтоорієнтованого підходу в організації логістичної діяльності.

Обґрунтовано доцільність розгляду логістичної діяльності з дотриманням процесно-функціонального підходу, що дало можливість визначити логістичну діяльність як сукупність процесів із реалізації функціональних завдань та управлінських рішень, сформованих з урахуванням цілей підприємства у сфері логістики. Ураховуючи сутність логістичної діяльності та особливості функціонування торговельного підприємства, поняття організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства визначено як сукупність дій із розподілу й узгодження функцій між учасниками логістичних процесів, з огляду на організаційну структуру логістики, та комплекс заходів з

формування та підтримки ресурсів, що залучені та використовуються у логістичній діяльності торговельного підприємства.

Обґрунтовано підсистеми організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства, основними елементами яких визначено організаційне, кадрове, матеріальне, інформаційно-технологічне та фінансове забезпечення логістичної діяльності, що конкретизують напрями розробки та прийняття рішень щодо підтримки реалізації логістичних функцій на підприємстві торгівлі.

Розроблено методичний підхід до оцінювання організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства, який базується на системі багатокритеріальних оцінок, передбачає ідентифікацію рівня організаційного та економічного забезпечення логістичної діяльності за результатами адитивного загортання стандартизованих показників, розрахованих за результатами експертної оцінки й динамічного аналізу його локальних компонент та дозволяє диференціювати підприємства торгівлі за рівнем організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності.

Для оцінювання організаційно-економічного забезпечення сформовано систему одиничних, комплексних та інтегрального показників організаційного та економічного забезпечення логістичної діяльності торговельних підприємств. Для визначення рівня організаційного забезпечення запропоновано використання системи показників, які характеризують повноту реалізації логістичних функцій на підприємстві та якість організації логістичної діяльності, що включає показники стану реалізації основних завдань логістики, розподілу повноважень і відповідальності, характеру вертикальної та горизонтальної комунікацій, ресурсної підтримки організаційної діяльності, а також якості роботи менеджерів, задіяних у сфері логістики. Для оцінювання економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства обґрунтовано показники, що відображають активність формування кадрових, матеріальних, інформаційно-технологічних і фінансових ресурсів, а також ефективність діяльності щодо підтримки їх на

належному рівні. За результатами аналізу, проведеного з використанням зазначених показників, діагностовано середній рівень організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності за підприємствами торгівлі вибіркової сукупності.

Із метою визначення передумов розвитку логістики в торгівлі аргументовано доцільність дослідження змін зовнішнього середовища та обґрунтовано систему показників, що відображають стан й динаміку попиту на ринку оптової та роздрібної торгівлі, ефективність логістичних послуг, рівень конкуренції у сегменті підприємств торгівлі. У результаті досліджень діагностовано низький рівень розвитку логістичних послуг в Україні та зниження ефективності логістичної діяльності торговельних підприємств.

Із метою забезпечення прийняття обґрунтованих рішень для удосконалення організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства обґрунтовано методичний інструментарій для визначення проблемних зон організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства, який передбачає встановлення рівня організаційно-економічного забезпечення з урахуванням ефективності та результативності логістичної діяльності. Для дослідження організаційно-економічного забезпечення з урахуванням ефективності та результативності логістичної діяльності обґрунтовано використання коефіцієнта ефективності логістичної діяльності, який сформований шляхом консолідації нормованих значень показників собівартості, оборотності активів, рентабельності необоротних та оборотних активів, а також показників, що відображають вплив логістичних витрат та логістичних активів на динаміку рентабельності власного капіталу підприємства торгівлі.

Обґрунтовано методичний підхід до визначення ієрархії локальних компонентів організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства за пріоритетністю їх покращення, в основу якого покладено методи інтегральної, експертної, рейтингової оцінок, матричний, коефіцієнтів, декомпозиції, адитивного згортання, аналізу ієрархій, що

здійснюється з урахуванням критеріїв значущості, фактичного стану та готовності підприємства торгівлі до впровадження змін щодо організаційно та економічного забезпечення логістичної діяльності. Розроблений науково-методичний підхід ґрунтується на взаємопов'язаних етапах з ідентифікації логістичних процесів, що потребують удосконалення, визначення заходів для підвищення якості реалізації логістичних процесів і спрямований на формування обґрунтованих управлінських рішень щодо удосконалення організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства.

Наукові результати дисертації, які мають прикладний характер, набули практичного втілення в діяльність підприємств ТОВ «Восторг» (довідка № 12- 10 від 07.10.2019 р.), ТОВ «ВЕГА-ПЛАСТ» (довідка № 2/19 від 18.04.2019 р.), ПФ «Бригантіна» (довідка № 15 від 11.02.2020 р.). Науково-методичний підхід до оцінювання організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності й сукупність одиничних та інтегральних показників організаційного та економічного забезпечення впроваджено в діяльність торговельних підприємств ТОВ «Восторг», ПФ «Бригантіна», ТОВ «ВЕГА- ПЛАСТ»; методичний інструментарій для визначення проблемних зон організаційно-економічного забезпечення з урахуванням критеріїв логістичної діяльності торговельного підприємства – у діяльність ТОВ «Восторг», ПФ «Бригантіна»; науково-методичний підхід до формування портфеля заходів з удосконалення організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності – у діяльність ТОВ «ВЕГА-ПЛАСТ».

Результати дисертаційного дослідження впроваджено в навчальний процес кафедри міжнародної економіки та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця під час викладання дисциплін «Міжнародний маркетинг» і «Міжнародний логістичний менеджмент» (довідка № 20/86-02-92/1 від 11.03.2020 р.).

Ключові слова: логістична діяльність, організаційно-економічне забезпечення логістичної діяльності, підприємство торгівлі, оцінювання організаційно-економічного забезпечення, критерії, показники.

SUMMARY

Uvarova A. Organizational and economic support of logistics activities of trade enterprises. – Qualifying scientific work printed as manuscript.

The dissertation for the Doctor of Philosophy Degree in specialty 076 Entrepreneurship, Trade and Exchange Activities (07 – Management and Administration). – Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, 2020.

In the dissertation a theoretical background is established, scientific and methodological tools are developed and practical recommendations for organizational and economic support of logistics activities of a trade enterprise are provided.

The problems of organizational and economic support of logistic activity of the trade enterprise are considered in the course of development of the Economic science and management practices. The study of logistics genesis as a science and a tool of entrepreneurial activity allowed to determine the main stages of its evolution and the features of implementation in enterprises in modern economic conditions, namely compliance with the integration concept and customer-oriented approach in logistics.

The expediency of considering logistics activities in compliance with the process and functional approach is justified, which allowed to define logistics activities as a set of processes for the implementation of functional tasks and managerial decisions, which are formed according to the goals of the enterprise in the field of logistics. Taking into account the essence of logistics activities and the peculiarities of a trade enterprise, the concept of organizational and economic support of logistics activities of a trade enterprise is defined as a set of actions for distribution and coordination of functions between the participants of logistics processes, considering the organizational structure of logistics and a complex of activities to form and support the resources which are used in the logistics activities of a trade enterprise.

Subsystems of organizational and economic support of logistics activity of a trade enterprise are substantiated, the main elements of which are organizational, human, material, informational and technological, financial support of logistics activity, which specify directions of development and decision-making which are to support logistics functions at a trade enterprise.

A methodical approach to assessing the organizational and economic support of logistics activities of a trade enterprise has been developed, which is based on the system of multicriteria evaluations and identifies the level of organizational and economic support of logistics activities using the results of additive wrapping of standardized indicators, calculation of which is based on the results of expert assessment and dynamic analysis of its local components and allows to differentiate trade enterprises according to the level of organizational and economic support of logistics activities.

To assess the organizational and economic support a system of simple, complex and integral indicators of organizational and economic support of logistics activities of trade enterprises is formed. To determine the level of organizational support, it is proposed to use a system of indicators that characterize the completeness of logistics functions at the enterprise and the quality of logistics activities, including indicators of implementation of basic logistics tasks, distribution of powers and responsibilities, nature of vertical and horizontal communications, resource support, as well as the quality of work of managers involved in the field of logistics. To assess the economic support of the logistics activities of a trade enterprise, indicators are substantiated, which reflect the activity of the formation of human, material, informational and technological and financial resources, as well as the effectiveness of activities to maintain them at the appropriate level. According to the results of the analysis carried out with the use of these indicators, the average level of organizational and economic support of logistics activities for trade enterprises out of the sample was diagnosed.

In order to establish the preconditions for the development of trade logistics, the expediency of studying the changes in the external environment is proved and the system of indicators that reflect the state and dynamics of demand in the

wholesale and retail trade market, the efficiency of logistics services and the level of competition in the segment of trade enterprises are substantiated. As a result of the conducted research the low level of development of logistic services in Ukraine and the decrease in efficiency of logistic activities of the trade enterprises were diagnosed.

In order to provide proved decisions to improve the organizational and economic support of the logistics activities of a trade enterprise, methodological tools for identifying problem areas of organizational and economic support of the logistics activities of a trade enterprise are provided. These methodological tools allow to establish the level of organizational and economic support, taking into account the efficiency and effectiveness of logistics activities. For this, the use of the coefficient of efficiency of logistics activities, which is formed by consolidating the normalized values of cost, assets turnover, return on non-current and current assets, and indicators reflecting the impact of logistics. on the dynamics of return on equity of the trade enterprise are substantiated.

The methodical approach to definition of hierarchy of local components of organizational and economic support of logistic activity of a trade enterprise on the base of priority of their improvement is substantiated, which is based on the methods of integrated, expert, rating, matrix method, methods of coefficients, decomposition, additive folding, analysis of hierarchies, which is carried out taking into account the criteria of significance, actual state and readiness of a trade enterprise to implement changes in organizational and economic support of logistics activity. The developed scientific and methodological approach is based on interrelated stages of identification of logistics processes, which need improvement and identification of measures to improve the quality of logistics processes and is aimed at forming reasonable management decisions to improve organizational and economic support of logistics activities of a trade enterprise.

The scientific results of the dissertation, which are applicable, have been put into practice in the activities of enterprises Ltd. Vostorh (note № 12-10 dated 07.10.2019), Ltd. VEGA-PLAST (note № 2/19 dated 18.04.2019), PC Brihantina (note № 15 dated 11.02.2020). Scientific and methodological

approach to the assessment of organizational and economic support of logistics activities and a set of individual and integrated indicators of organizational and economic support introduced into the activities of trade enterprises Ltd. Vostorh, PC Brihantina, Ltd. VEGA-PLAST; methodical tools for determining the problem areas of organizational and economic support, taking into account the criteria of logistics activities of a trade enterprise — in the activities of Ltd. Vostorh, PC Brihantina; scientific and methodological approach to the formation of a portfolio of measures to improve the organizational and economic support of logistics activities - in the activities of Ltd. VEGA-PLAST.

The results of the dissertation research are implemented into the educational process of the Department of International Economics and Management of Foreign Economic Activity of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics while teaching the disciplines “International Marketing” and “International logistics management” (note № 20/86-02-92/1 dated 11.03.2020).

Key words: logistics activities, organizational and economic support of logistics activity, a trade enterprise, evaluation of organizational and economic support, criteria, indicators

Список публікацій здобувача за темою дисертації

Статті, у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до Організації економічного співробітництва та розвитку та/або Європейського Союзу

1. Уварова А.Є. Методичні засади оцінки організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства. *Evropský časopis ekonomiky a managementu*. 2020. Svazek 6, Vydání 2. С. 164—172. DOI: 10.46340/eujem.2020.6.2.19 (**Index Copernicus**)

Наукова публікація у виданні, віднесеному до третього квартилю (Q3) відповідно до класифікації SCImago Journal and Country Rank або Journal Citation Reports

2. Shtal T.V., Uvarova A.Ie., Ostapenko I.I. Evaluation of the Influence

of External Environmental Factors on Logistics Activities Case Study of Ukrainian Retail Trade Enterprises. *Journal of Environmental Management and Tourism*. 2018. Vol. 9 (7). P. 1593—1605. DOI: [https://doi.org/10.14505//jemt.v9.7\(31\).22](https://doi.org/10.14505//jemt.v9.7(31).22) (Scopus)

Статті у наукових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз Scopus та Index Copernicus

3. Уварова А.Є. Теоретичні основи логістичного процесу суб'єкта підприємницької діяльності. *Управління розвитком*. 2016. № 3. С. 91—95.
4. Уварова А.Є. Сутність та основні характеристики логістичного управління підприємством. *Науковий вісник ПУЕТ. Економічні науки*. 2017. № 5 (84). С. 93—102.
5. Уварова А.Є. Обґрунтування напрямів удосконалення організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства. *Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет*. 2018. Т. 28. № 3. С. 208—216. DOI: <http://dx.doi.org/10.35774/econa2018.03.207>
6. Уварова А.Є. Методичні засади оцінювання організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки*. 2019. Вип. I (73). С. 113—122. DOI: <http://doi.org/10.34025/2310-8185-2019-1.73.09>
7. Шталь Т.В., Уварова А.Є. Логістична діяльність торговельного підприємства: сутнісні характеристики та формалізація моделі. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2019. Вип. 204 (3). С. 64—71. DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2019/204-3/9>
8. Шталь Т.В., Уварова А.Є. Оцінка організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельних підприємств України. *Бізнес Інформ*. 2020. № 1. С. 196—209. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-1-196-209>
9. Shtal T., Uvarova A., Proskurnina N., Savytska N. Strategic Guidelines for the Improvement of Logistic Activities of Trade Enterprises. *Journal of*

Information Technology Management. 2020. Vol. 12, No. 3. P. 69—81. DOI: 10.22059/jitm.2020.76295 (Scopus)

Розділ у монографії

10. Уварова А.Є. Управління логістичним процесом в підприємницькій діяльності. *Підприємництво, торгівля, біржі в процесі соціально-економічного розвитку: кол. монографія* / за заг. ред. І.В. Гонтарева. Харків.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. С. 120—131.

11. Shtal T.V., Proskurnina N.V., Uvarova A.Ye. Features of logistic management of a trading enterprise in innovative economy. *Маркетингові інновації в освіті, туризмі, готельно-ресторанній, харчовій індустрії та торгівлі: кол. монографія* / за заг. ред. Н.Л. Савицької. Харків: ХДУХТ, 2018. С. 40—53.

Публікації за матеріалами конференцій

12. Уварова А.Є. Ефективність логістичних процесів суб'єктів підприємництва. *Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця: матеріали Міжнародної наукової конференції* (01—02 червня 2017 р.). Харків.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. С. 284—287.

13. Уварова А.Є. Методичні підходи до оцінки ефективності логістичних процесів суб'єктів підприємницької діяльності. *Стратегія підприємства: підприємницький контекст: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (16—17 листопада 2017 р.). Київ: ХНЕУ, 2017. С. 100—102.

14. Шталь Т.В., Уварова А.Є. Концепції логістичного управління торговельним підприємством. *Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця: матеріали Міжнародної наукової конференції* (31 травня—01 червня 2018 р.). Харків.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. С. 268—269.

15. Уварова А.Є. Теоретичні аспекти організаційного забезпечення логістичної діяльності торговельних підприємств. *International Trends in Science and Technology: II International Scientific and Practical Conference* (March 16). Warsaw, Poland, 2018. P. 20—22.

16. Уварова А.Є. Теоретичний зміст поняття «організаційно-

економічне забезпечення логістичної діяльності торговельних підприємств. *Актуальні питання менеджменту і маркетингу*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 27-28 квітня 2018 р.). Херсон: Молодий вчений, 2018. С. 18—22.

17. Уварова А.Є., Дмитрієв Г.Б. Запровадження логістичного управління підприємством як умова його конкурентоспроможності. *Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики*: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (15 — 16 листопада 2018 р.). Харків: ФОП Лібуркіна Л.М., 2018. С. 266—268.

18. Уварова А.Є. Аналіз впливу зовнішнього середовища на логістичну діяльність торговельного підприємства. *Інвестиційно-інноваційні моделі розвитку підприємств в умовах сучасної нестабільності*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (27 жовтня 2018 р.). Львів: ГО «Львівська економічна фундація», 2018. С. 88 —91.

19. Уварова А.Є. Удосконалення організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства. *Current directions of scientific research: International Scientific Conference (December 28)*. Nuremberg, Germany, 2018. P. 63—66.

20. Уварова А.Є. Сутнісні характеристики логістичної діяльності торговельного підприємства. *Development of Socio-economic systems in a global competitive environment: II International Scientific Conference (May 24)*. Le Mans, France, 2019. С. 103—105.

21. Uvarova A. Evaluation of the influence of external environmental factors on logistics activities of Ukrainian trade enterprises. *Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця*: матеріали Міжнародної наукової конференції (30—31 травня 2019 р.). Харків.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2019. С. 269—270.

22. Уварова А.Є. Наукові методи та інструментарій удосконалення організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства. *Перспективні напрямки розвитку економіки, обліку, фінансів та права: теорія і практика*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (23 серпня 2019 р.): у 2 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2019. Ч. 1. С. 31—33.

23. Уварова А.Є. Діагностика і прогнозування результативності логістичної діяльності торговельного підприємства на основі багатофакторної моделі рентабельності власного капіталу. *Наука та сьогодні*: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції (30—31 серпня 2019 р.). Київ: Європейський центр науки «Альманах науки», 2019. Вип. 9 (30). С. 38—41.

24. Уварова А.Є. Особливості логістичної діяльності торговельного підприємства. *Економіка, облік, фінанси та право: стратегічні пріоритети розвитку в умовах глобалізації*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 5 грудня 2019 р.): у 10 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2019. Ч. 6. С. 15—16.

25. Уварова А.Є. Вдосконалення організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства. *Механізми забезпечення сталого розвитку економіки: проблеми, перспективи, міжнародний досвід*: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (23 квітня 2020 р.). Харків: ХДУХТ, 2020. С. 78—80.

26. Уварова А.Є. Модель організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства. *Напрями та сучасні чинники розвитку міжнародних відносин: економічні та політичні аспекти*: матеріали доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (8 травня 2020 р.). Ужгород: Видавничий дім «Гельветика», 2020. С. 78—82.

27. Уварова А.Є. Формування методичного підходу до оцінки організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельних підприємств. *Сучасні технології комерційної діяльності і логістики*: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (21—22 травня 2020 р.). Київ: КНЕУ, 2020. С. 206—208.

28. Уварова А.Є. Науково-методичні засади ієрархії локальних компонент організаційно-економічного забезпечення логістичної діяльності торговельного підприємства. *Актуальні питання сучасної науки*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (05—06 червня 2020 р.). Київ: МЦНІД, 2020. С. 14—16.